

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

Aprila 2024

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

Aprila 2024

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija	2
3. Pravni okvir	3
A. Međunarodni standardi	3
B. Pravni okvir Kosova	4
4. Analiza predmeta	5
5. Zaključak	14
6. Preporuke	15

1. Uvod

Od 1999. godine, Odsek za praćenje suđenja u okviru Misije Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) na Kosovu zadužen je da prati poštovanje načela pravičnog suđenja i međunarodnih standarda ljudskih prava u pravosudnom sistemu na Kosovu. Izveštaji o praćenju suđenja zasnovani su na direktnom praćenju rada sudova na celom Kosovu, koje sprovodi osoblje OEBS-a, sa fokusom na sistemska pitanja koja utiču na pravosudni sistem.

OEBS je ranije izveštavao o praksi izricanja kazni na Kosovu¹, a ovo pitanje je i dalje od velike važnosti jer se dotiče suštinskih osnovnih prava, kao što je pravo na pravično suđenje. Ovaj izveštaj se direktnije fokusira na sistemska pitanja koja se odnose na praksu izricanja kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja, za šta je poznato da je širokorašprostranjen problem na Kosovu. Ilustracije radi, Policija Kosova je 2022. godine registrovala oduzimanje 1473 komada oružja u protivzakonitom posedu, dok je samo u prvoj polovini 2023. godine zaplenjeno 636 komada oružja.²

U ovom izveštaju naglašavaju se nedostaci u pogledu doslednosti i obrazlaganja u presudama za protivzakonito posedovanje oružja, koje mogu biti nekompatibilne sa međunarodnim standardima ljudskih prava i odgovarajućim pravnim okvirom na Kosovu. Pre svega, OEBS je pratio predmete u kojima su sudovi izvršili neadekvatnu ocenu odgovarajućih olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti prilikom izricanja kazne okrivljenima i često nisu dali obrazloženu odluku. Osim toga, OEBS je primetio nedoslednost u izrečenim kaznama, što izaziva zabrinutost da se prema zakonu lica tretiraju različito kada su činjenične situacije slične. Ili, s druge strane, propust da se u obzir uzmu specifične okolnosti u različitim slučajevima.

Svrha ovog izveštaja je da predloži konkretne preporuke za korektivne mere koje mogu doprineti povećanju standarda i doslednosti, čime se sistematizuje praksa izricanja kazni.

1 OEBS, Pregled kosovskog sistema krivičnog pravosuđa (april 2003 - oktobar 2004) Krivično delo, pritvor i kazna (decembar 2004); OEBS, Neadekvatna ocena olakšavajućih i otežavajućih okolnosti od strane sudova (jul 2010).

2 Policija Kosova, „Neki statistički podaci o nošenju oružja bez dozvole i policijskim aktivnostima na njihovom otkrivanju i oduzimanju“: <https://www.kosovopolice.com/en/some-statistics-on-carrying-of-weapons-without-permit-and-police-activities-in-their-detection-and-confiscation/> (pristupljeno 15. decembra 2023. godine).

2. Metodologija

Metodologija ovog izveštaja zasnovana je na:

- i. kvalitativnoj analizi podataka prikupljenih sa ročišta, koja je OEBS pratio³ od decembra 2020. do avgusta 2023. godine (izveštajni period), i analizi odgovarajućih presuda; i
- ii. analizi dostupnih dokumenata o međunarodnim standardima i zakona Kosova.

Za potrebe ovog izveštaja OEBS je analizirao ukupno 33 predmeta.⁴

Kombinacijom kvantitativne i kvalitativne analize, u izveštaju su predstavljeni raščlanjeni podaci o odgovarajućim aspektima predmeta obuhvaćenih ovim uzorkom.

3 Metodologija praćenja suđenja koju su primenjivali OEBS-ovi posmatrači suđenja zasnovana je na ODIHR-ovoj metodi praćenja suđenja i načelima opisanim u ODIHR-ovom priručniku za praktičare iz 2012. godine (*videti OEBS-ova Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR), Priručnik za praćenje suđenja: Referentni priručnik za praktičare (revidirano izdanje, 2012): <https://www.osce.org/odihr/94216>* (pristupljeno 12. septembra 2023. godine).

4 Analizirana je 31 presuda, OEBS nije imao pristup pismenoj presudi u dva posmatrana predmeta.

3. Pravni okvir

A. Međunarodni standardi

Pravo na pravično suđenje zagantovano je članom 14 *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima* (MPGPP)⁵ i članom 6 *Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda* (EKLJP)⁶, a pravo na obrazloženu odluku čini jednu od suštinskih komponenti ove osnovne garancije.⁷

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) utvrdio je da „sudovi i tribunali treba da na odgovarajući način navedu razloge na kojima su [odluke] zasnovane“,⁸ jer je obrazložena odluka od suštinskog značaja za svrsishodno ostvarivanje nečijeg prava na žalbu.⁹ Član 6 EKLJP ne može se shvatiti kao zahtev da se pruži detaljan odgovor na svaki argument, a opseg dužnosti varira u zavisnosti od prirode odluke. Međutim, od suštinske je važnosti da se obrade podnesci koji zadiru u srž predmeta.¹⁰

Važno je da se zaštita člana 6 EKLJP proteže na sve faze krivičnog postupka, uključujući i proces izricanja kazne.¹¹ Savet Evrope (SE) je u svojoj *Preporuci br. R(92)17 Komiteta ministara državama članicama o doslednosti u izricanju kazni*¹² napomenuo i da „generalno, sudovi treba da navedu konkretne razloge za izricanje kazni“. ¹³ Za doslednost u izricanju kazni, Savet Evrope preporučuje da „u istim slučajevima treba postupati isto, a u različitim različito, sve dok su razlike pažljivo obrazložene“. ¹⁴

Iako ne postoji opšti međunarodni pravni okvir koji se primenjuje na Kosovu u pogledu posedovanja oružja od strane privatnih lica, treba napomenuti da je Evropska unija nedavno kodifikovala okvir kojim se formulišu minimalni uslovi posebno za posedovanje vatrenog oružja i municije, i utvrđuju ograničenja za

5 Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, decembar 1966.

6 Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, novembar 1950.

7 Vodič za primenu člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima, pravo na pravično suđenje (krivični aspekt), avgust 2022. godine (Vodič za primenu člana 6 EKLJP), stavovi 185-190.

8 Videti npr. *Moreira Ferreira protiv Portugala* (br. 2), jul 2017.

9 Videti npr. *Hadjianastassiou protiv Grčke*, decembar 1992.

10 Videti npr. *Rita Hiro Balanie protiv Španije*, 9. decembar 1994.

11 Vodič za primenu člana 6 EKLJP, avgust 2022. godine, stav 50.

12 Savet Evrope, *Preporuka br. R(92)17 Komiteta ministara državama članicama o doslednosti u izricanju kazni*, oktobar 1992. godina (*Preporuka Saveta Evrope R(92)17*).

13 *Preporuka Saveta Evrope R(92)17*, str. 4.

14 Savet Evrope, „*Doslednost u izricanju kazni: Preporuka državama članicama i memorandum sa objašnjenjima.*“ *Krivičnopravni forum* 4.2 (1993): 355–392, str. 366. Videti i *Preporuku Saveta Evrope R(92)17*, str.1.

određene kategorije oružja.¹⁵ Ove odredbe, iako usvojene u cilju harmonizacije propisa u državama članicama, mogle bi poslužiti i kao vodeća načela za domaće zakonodavstvo.

B. Pravni okvir Kosova

Prava na pravično suđenje uneta su u član 31 Ustava Kosova.¹⁶ Štaviše, član 22 Ustava nalaže da su na Kosovu direktno primenljiva osnovna prava zagantovana Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Poglavljem XXIX o „krivičnim delima u vezi sa oružjem“ Krivičnog zakonika Kosova (KZK) iz 2019. i Zakonom o oružju iz 2015. godine¹⁷ uspostavljen je domaći pravni okvir za oružje. Konkretnije, u članu 366(1) KZK ustanovljeno je krivično delo „neovlašćenog vlasništva, kontrole ili posedovanja oružja“ (koji se naziva i „protivzakonito posedovanje oružja“) i utvrđene su važeće kazne.

U 2018. godini, pre stupanja na snagu KZK iz 2019. godine, Vrhovni sud je izdao „Smernice za kaznenu politiku“, koje nisu obavezujuće po prirodi, ali su usmerene na to da ponude pojašnjenje i reše nedoslednosti u kažnjavanju. U suštini, u Smernicama za kaznenu politiku dato je opšte uputstvo o izricanju kazni i upotrebi otežavajućih i olakšavajućih faktora važećih za sva krivična dela, uključujući i protivzakonito posedovanje oružja.¹⁸ Iako je objavljivanje Smernica za kaznenu politiku prethodilo aktuelnom KZK (2019), te se u njima poziva na prethodni krivični zakonik (2013), relevantne odredbe u suštini važe i za KZK iz 2019. godine.

15 Direktiva (EU) 2021/555 Evropskog parlamenta i Saveta od 24. marta 2023. godine o kontroli nabavke i posedovanja oružja.

16 Ustav Kosova, jun 2008.

17 Zakon br. 05/L - 022 o oružju, 19. avgust 2015.

18 Vrhovni sud Kosova, „Smernice za kaznenu politiku“, prvo izdanje (2018), str. 139-163.

4. Analiza predmeta

Tokom izveštajnog perioda, OEBS je pratio 33 predmeta u vezi sa optužbama za „neovlašćeno vlasništvo, kontrolu ili posedovanje oružja“ utvrđeno u članu 366(1) KZK iz 2019. godine.

Što se tiče rodne zastupljenosti i zastupljenosti zajednice u navedena 33 predmeta, svi slučajevi osim jednog odnosili su se na okrivljene muškarce (tj. jednu ženu i 32 muškarca), a samo u dva predmeta okrivljeni su bili iz nevećinske zajednice (tj. dva kosovska Srbina i 31 kosovski Albanac).

U članu 113(40) KZK i članu 3 Zakona o oružju iz 2015. godine utvrđeno je šta se smatra oružjem za potrebe ovih zakona:

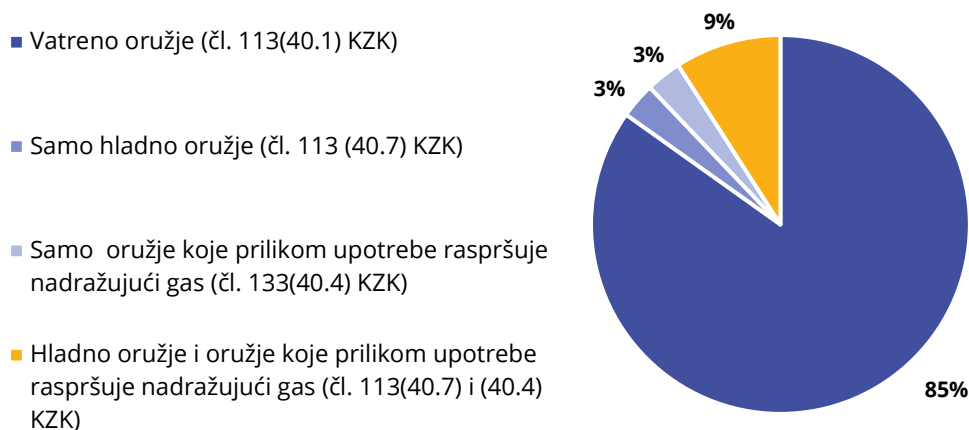
Oružje prema članu 113(40) KZK iz 2019.	Oružje prema članu 3 Zakona br. 05/L-022 iz 2015.
<p>„Oružjem se smatra:</p> <p>40.1. vatreno oružje;</p> <p>40.2. trofejno oružje;</p> <p>40.3. pneumatsko (vazdušno) oružje;</p> <p>40.4. oružje koje se koristi za izbacivanje iritantnog gasa;</p> <p>40.5. eksplozivno oružje;</p> <p>40.6. oružje sa strelicama;</p> <p>40.7. hladno oružje;</p> <p>40.8. oružje za svetlosnu i zvučnu signalizaciju;</p> <p>40.9. oružje sa elektrošokom;</p> <p>40.10. oružje na struju.“</p>	<p>„1. Prema ovom zakonu oružjem se smatra:</p> <p>1.1. vatreno oružje;</p> <p>1.2. kolekcija oružja;</p> <p>1.3. pneumatski pištolji;</p> <p>1.4. oružje za rasprostiranje iritirajućih gasova;</p> <p>1.5. eksplozivno oružje (eksploziv);</p> <p>1.6. oružje sa lukom, konopcem (tetivom);</p> <p>1.7. hladno oružje;</p> <p>1.8. oružje za svetlosnu i akustičnu signalizaciju;</p> <p>1.9. elektro-šok oružje; i</p> <p>1.10. oružje sa energetske usmeravanjem (OEU).“</p>

Tabela 1. Vrste oružja u skladu sa KZK iz 2019. i Zakonom br. 05/L-022 iz 2015.

Raznolikost oružja navedenog u KZK-u iz 2019. i Zakonu o oružju iz 2015. ogleda se u vrstama oružja na koje se nailazilo u predmetima koje je pratio OEBS. Naime, od ukupno 33 predmeta protivzakonitog posedovanja oružja, 28 predmeta je uključivalo vatreno oružje (npr. pištolj, poluautomatsko vatreno oružje, lovačka

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

puška); jedan predmet je uključivao samo hladno oružje (npr. noževe, metalne šipke i/ili štapove); jedan predmet je uključivao samo oružje koje prilikom upotrebe raspršuje nadražujući gas (biber sprej); a tri predmeta su uključivala i hladno oružje i oružje koje prilikom upotrebe raspršuje nadražujući gas.

Grafikon 1. Vrste oružja u 33 predmeta protivzakonitog posedovanja oružja

Treba napomenuti da se u kosovskom pravnom okviru za krivična dela u vezi sa oružjem ne pravi razlika u kažnjavanju na osnovu vrste oružja koje je bilo u posedu prilikom izvršenja dela, nanesene štete ili stepena rizika koje predstavlja navedeno oružje. Štaviše, u KZK iz 2019. utvrđena je samo maksimalna kazna za „neovlašćeno vlasništvo, kontrolu ili posedovanje oružja“ (član 366) u vidu novčane kazne ili kazne zatvora.¹⁹

Kao reakcija na ranije uočene nedoslednosti u kažnjavanju, u Smernicama Vrhovnog suda za kaznenu politiku iz 2018. godine predstavljen je niz preporuka s namerom da se sistematizuje praksa izricanja kazni. U njima je dato uputstvo za izračunavanje kazni na osnovu otežavajućih i olakšavajućih okolnosti, između ostalog i korišćenjem značajnog ublažavanja kazne predviđenog Krivičnim zakonikom.²⁰ Smernice za kaznenu politiku zatim sadrže grafički prikaz koji predlaže niz mogućih zatvorskih kazni u zavisnosti od toga kako se u datom predmetu primenjuju olakšavajuće i/ili otežavajuće okolnosti. Međutim, s obzirom na to da se u Smernicama za kaznenu politiku ne pominju kazne koje uključuju novac, sudovi imaju puno diskreciono pravo da odrede odgovarajuću novčanu

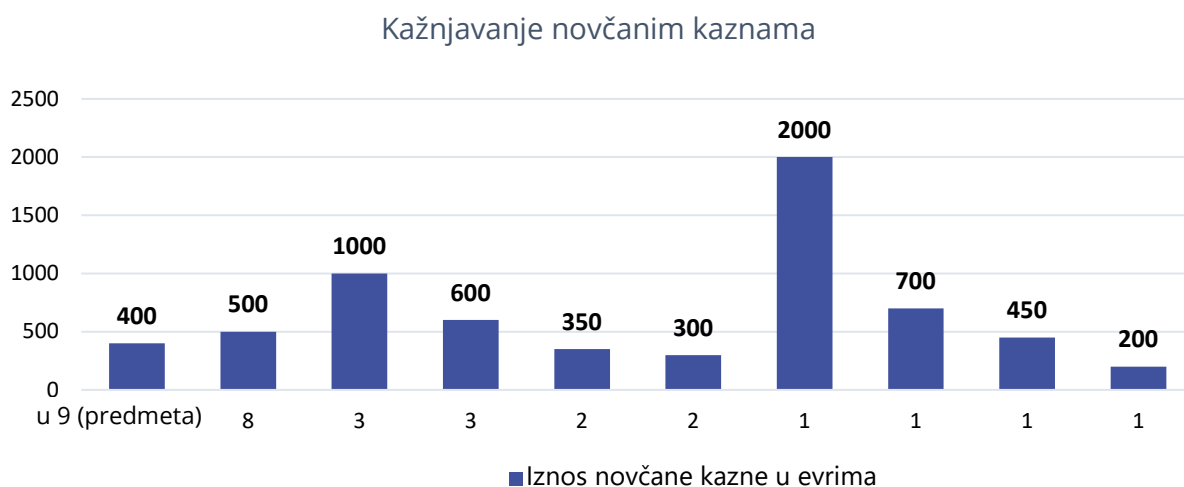
¹⁹ U stavu 2 člana 366 napravljen je izuzetak od ovoga, jer se propisuje minimalna kazna od dve godine zatvora ako delo uključuje više od četiri (4) komada oružja ili više od četiri stotine (400) metaka.

²⁰ Član 71, KZK iz 2019. (član 75, KZK iz 2013).

kaznu u datom predmetu – sve dok je ona u granicama propisanim članom 72(1.1.7) i (1.1.8) KZK:

“1.7. ako za krivično delo nije propisana najmanja mera u kažnjavanju, tada se umesto kazne zatvora može izreći novčana kazna;
1.8. ako za krivično delo nije propisan najmanji iznos novčane kazne, novčana kazna se može ublažiti do stotinu (100) evra.”

Od 33 predmeta protivzakonitog posedovanja oružja koje je pratio OEBS, 31 predmet je rezultirao novčanom kaznom (u rasponu od 200 do 2.000 evra), dok je u dva predmeta sud kaznio okrivljenog uslovnom kaznom zatvora (90 dana odnosno šest meseci).²¹ U 31 predmetu koji je uključivao novčanu kaznu, najčešća kazna je bila 400 evra (u devet predmeta), a zatim 500 evra (u osam predmeta).

Grafikon 2. Učestalost i iznos kazni u 31 predmetu koji uključuje novčanu kaznu

Najniža kazna je bila 200 evra (u jednom predmetu), dok je najveća novčana kazna od 2.000 evra izrečena u jednom predmetu.

Najniža kazna je bila 200 evra (u jednom predmetu), dok je najveća novčana kazna od 2.000 evra izrečena u jednom predmetu.

²¹ Ova računanja su isključivo zasnovana na kaznama izrečenim za protivzakonito posedovanje oružja (čl. 366 KZK) i ne obuhvataju kaznu izrečenu za krivično delo u sticaju u istom predmetu.

Zanimljivo je da su se u sva 33 predmeta koje je pratio OEBS okrivljeni izjasnili krivim po optužbi za protivzakonito posedovanje oružja. Poređenja radi, OEBS je u svom izveštaju iz 2016. godine, o *primeni novog zakonika o krivičnom postupku Kosova*, primetio da je priznavanje krivice zabeleženo na 25% ročišta praćenih za potrebe izveštaja – obuhvatajući sve vrste krivičnih dela.²² Ovako često priznavanje krivice može se objasniti različitim faktorima, između ostalog vrstom krivičnog dela (tj. gde dokazi potiču iz pretresa i zaplene) ili velikim motivom za dobijanje blaže kazne, s obzirom na to da se priznavanje krivice razmatralo kao glavni olakšavajući faktor u svakom praćenom predmetu. Međutim, ovo bi moglo ukazivati na veći problem i izazvati zabrinutost u pogledu, *između ostalog*, neefikasnog zastupanja, sporazuma o krivici u predmetima u kojima je optuženi bez branioca i neadekvatne sudijske ocene zakonskih uslova za priznavanje krivice,²³ što bi zahtevalo dublju analizu.

Od 33 predmeta protivzakonitog posedovanja oružja koje je pratio OEBS, 15 je uključivalo i kazne za krivična dela u sticaju. Tačnije, devet za upotrebu oružja ili opasnog oruđa;²⁴ jedan za izazivanje opšte opasnosti;²⁵ jedan za krivolov;²⁶ dva za neovlašćeno posedovanje opojnih droga, psihotropnih ili analognih supstanci;²⁷ jedan za pokušaj ubistva;²⁸ i jedan za pokušaj učešća u skupu koji vrši krivično delo i huliganstvo.²⁹

22 OEBS, *Primena novog zakonika o krivičnom postupku Kosova* (jun 2016), str. 24.

23 Videti član 242 Zakonika o krivičnom postupku. Konkretno, ocena sudija da li optuženo lice razume prirodu i posledice priznavanja krivice.

24 Član 367(1) KZK.

25 Član 356(1) KZK.

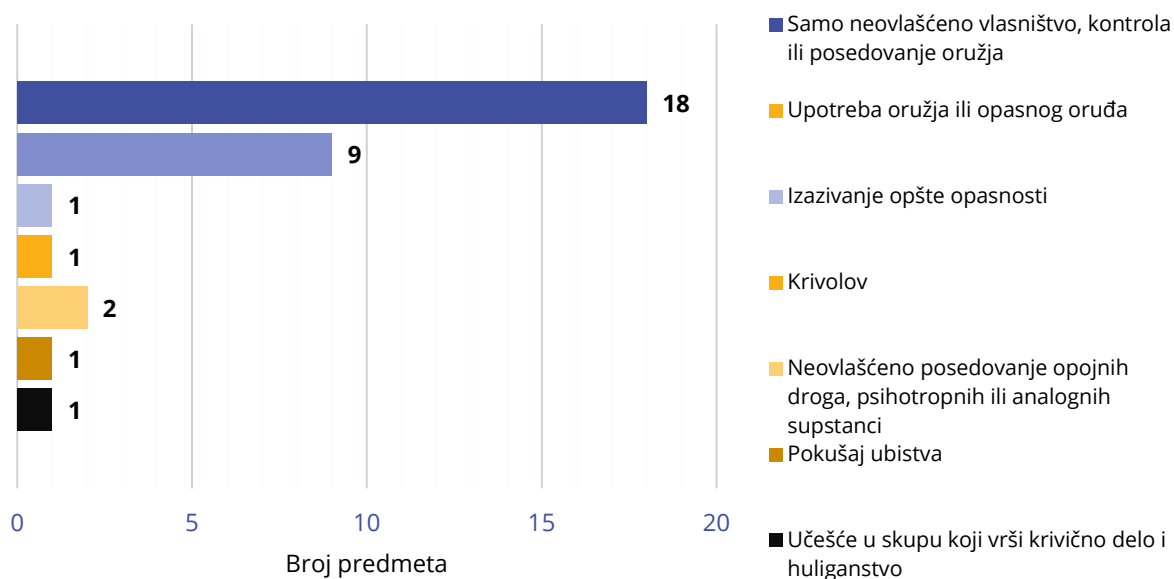
26 Član 350(2) KZK.

27 Član 269(1) KZK.

28 Član 172 zajedno sa članom 28 KZK.

29 Član 404(1-3) zajedno sa članom 28 KZK.

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

Grafikon 3. Krivična dela u sticaju u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja (čl. 366(1) KZK)

Na osnovu predmeta i povezanih pismenih presuda razmatranih za ovu analizu, OEBS je uočio dva glavna nedostatka u praksi izricanja kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja: a) neadekvatna primena/ocena otežavajućih i olakšavajućih okolnosti; i b) nedoslednost u kažnjavanju.

A. Neadekvatna primena/ocena otežavajućih i olakšavajućih okolnosti

OEBS napominje da u nekim predmetima sudije nisu pokazale pravilno razumevanje toga kako različite okolnosti treba da utiču na odluku o kazni, nisu individualizovale svoju ocenu okolnosti u datom slučaju ili delu i, u celini, nisu dali razumljive i obrazložene odluke.

Na primer, u jednom predmetu u regionu Gnjilana, muškarac je u martu 2022. godine osuđen za protivzakonito posedovanje oružja (metalna šipka, noževi i taban na fitilj) i za neovlašćeno posedovanje opojnih droga (čl. 269(1) KZK). Okrivljeni je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 90 dana, koja je zamenjena uslovnom kaznom od jedne godine (posedovanje oružja), i na kaznu zatvora u trajanju od 100 dana, koja je zamenjena novčanom kaznom u iznosu od 700 evra (posedovanje opojnih droga). U pismenoj presudi sud nije napravio razliku između ova dva dela kada je dao svoje obrazloženje otežavajućih i olakšavajućih okolnosti.

U jednom predmetu u regionu Mitrovice, muškarac je u junu 2022. godine osuđen za protivzakonito posedovanje oružja (biber sprej) i kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 400 evra. U ovom slučaju, sud je kao otežavajuće faktore za određivanje odgovarajuće kazne uzeo elemente krivične namere, odnosno da je okrivljeni bio svestan da je njegova radnja (posedovanje oružja) zabranjena, ali je imao nameru da preduzme radnju. Ovo pokazuje očigledno nerazumevanje koncepta otežavajućih okolnosti i mešanje elemenata umišljaja, neophodnih za utvrđivanje krivice okrivljenog, i otežavajućih okolnosti (kao što je stepen krivične odgovornosti)³⁰ koje treba uzeti u obzir pri određivanju kazne.

U februaru 2023. godine, u drugom predmetu u regionu Mitrovice, muškarac je po drugi put osuđen za delo protivzakonitog posedovanja oružja (jedan pištolj i devet metaka). Ovde je sud kaznio okrivljenog novčanom kaznu u iznosu od 600 evra. On je ranije (u oktobru 2022. godine) za slično (i odvojeno) delo bio kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 450 evra. Iako je naveo i olakšavajuće i otežavajuće faktore, sud nije ocenio kako su ti faktori uticali na kaznu. Treba napomenuti da je otežavajuća okolnost da je okrivljeni bio recidivista u sličnom predmetu jednostavno navedena kao „ranije osuđivan za krivično delo“. Sud nije analizirao to što je „počinilac [] ranije počinio krivično delo iste vrste kao novo krivično delo“.³¹

U maju 2023. godine, u jenom predmetu u regionu Peći, muškarac je osuđen i kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 1.000 evra za protivzakonito posedovanje oružja (pištolja) i kaznom zatvora u trajanju od četiri godine za pokušaj ubistva (čl. 172 (sa čl. 28) KZK). U pismenoj presudi sud je dao nedovoljno obrazloženje svoje ocene olakšavajućih/otežavajućih okolnosti, navodeći samo faktore koji su uzeti u obzir, ne objašnjavajući kako je svaki faktor uticao na kaznu. Zatim, iz presude proizilazi da sud nije razmotrio sve olakšavajuće/otežavajuće faktore koje su predložile strane ili, u svakom slučaju, nije dao dovoljno obrazloženje, ne objašnjavajući da

30 Vrhovni sud Kosova, „Smernice za kaznenu politiku“, prvo izdanje (2018), str. 38-39.

31 Kao što je predviđeno članom 69(4) KZK.

li smatra da su ti faktori bili nebitni ili da su bili bitni ali nisu imali nikakvu težinu.

Osim toga, u najmanje osam predmeta protivzakonitog posedovanja oružja, OEBS je primetio da je u pismenim presudama protivzakonito posedovanje oružja protumačeno ili kao „skorašnja vrsta krivičnog dela“ ili kao „često na Kosovu“ i da je to nepropisno korišćeno kao otežavajuća okolnost – suprotno načelu da presuda treba da se zasniva na „konkretnim okolnostima slučaja i ličnoj situaciji počinioca krivičnog dela“.³² Zanimljivo je da u onim predmetima u kojima su ovi faktori uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost, prosečna kazna nije bila veća od prosečne kazne u sličnim predmetima u kojima ovi faktori nisu bili uzeti u obzir.

S druge strane, postoje pozitivni primeri gde su u dva različita predmeta iz regiona Đakovice i Uroševca okrivljeni osuđeni u februaru odnosno 8. avgusta 2022. godine za protivzakonito posedovanje oružja. Za razliku od prethodnog primera, u pismenim presudama se kao otežavajuća okolnost s pravom smatralo to što su obojica okrivljenih ranije osuđivani za slično delo u drugom predmetu.

Treba napomenuti da je u Smernicama za kaznenu politiku iz 2018. godine predložena mapa puta koja detaljno opisuje svaki korak u sudskoj proceni olakšavajućih i otežavajućih okolnosti i navodi sve relevantne informacije koje treba uneti u obrazložene odluke sudova. Očigledno je iz navedenih studija slučaja da neki sudovi nažalost ne primenjuju predloženi pristup Vrhovnog suda, koji bi pogodio većoj doslednosti u praksi izricanja kazni i obezbedio da se poštuju standardi prava na pravično suđenje.

B. Nedoslednost u kažnjavanju³³

Drugi glavni nedostatak koji je uočio OEBS bila je očigledna nedoslednost u izrečenim kaznama. Kao što je doslednost u kažnjavanju u sličnim predmetima osnovno načelo pravde, isto važi i za potrebu da se uzmu u obzir posebne okolnosti u različitim predmetima kako bi se izbegla „nesrazmernost između težine krivičnog dela i kazne za njega“.³⁴ OEBS napominje da neuzimanje u obzir

³² Preporuka SE R(92)17, str. 1

³³ Radi tačnosti, ovaj odeljak se zasniva na komparativnoj analizi predmeta koja obuhvata samo osuđujuću presudu za protivzakonito posedovanje oružja, odnosno ne obuhvata predmete sa krivičnim delima u sticaju.

³⁴ Preporuka SE R(92)17, str.2.

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

posebnih okolnosti na osnovu vrste oružja i stepena povrede može dovesti do sličnih kazni uprkos različitosti u određenim situacijama.

Na primer, u avgustu 2022. godine, sud iz regiona Uroševca proglasio je okrivljenog krivim za protivzakonito posedovanje oružja (jedan pištolj, jedan okvir i tri metka) protivno Zakonu br. 5/L-022 i kaznio ga novčanom kaznom u iznosu od 1000 evra. Dok je u septembru 2022. godine, sud u regionu Mitrovice proglasio okrivljenog krivim za protivzakonito posedovanje oružja (jedan komad automatskog vatrenog oružja i tri okvira, kao i jedan komad poluautomatskog vatrenog oružja) i kaznio ga novčanom kaznom u iznosu od 1.000 evra. Ova dvojica okrivljenih dobili su identične kazne (1.000 evra), iako je potonji slučaj svakako bio teži jer se radilo o znatno opasnijem oružju.

U daljem tekstu je navedeno još primera sličnih kazni za krivična dela različite težine (na osnovu stepena opasnosti koju predstavlja oružje).

Tokom 2022. i 2023. godine, sud u regionu Mitrovice kaznio je četvoricu okrivljenih u različitim predmetima novčanom kaznom u iznosu od po 400 evra za protivzakonito posedovanje sledećih predmeta:

- jednog okrivljenog za posedovanje jednog komada oružja koje prilikom upotrebe raspršuje nadražujući gas (biber sprej) i jednog komada hladnog oružja (metalna šipka);
- jednog okrivljenog za posedovanje jednog komada oružja koje prilikom upotrebe raspršuje nadražujući gas (biber sprej) i četiri komada hladnog oružja (tri drvena štapa i jedna bejzbol palica);
- jedno okrivljenog za posedovanje jednog pištolja i okvira sa četiri metka; i
- jednog okrivljenog za posedovanje jednog gasnog pištolja i okvira sa pet metaka.

Olakšavajući i otežavajući faktori uzeti u obzir za utvrđivanju kazne bili su slični u sva četiri predmeta – uključujući nepostojanje prethodnih osuda, priznavanje krivice, žaljenje i obećanje da neće ponoviti krivično delo kao olakšavajuće okolnosti ili, kao otežavajuće

Izricanje kazni u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja

okolnosti, krivičnu nameru i odgovornost. Jednostavno rečeno, iz presuda se čini da u razmatranim okolnostima nije bilo očiglednih razlika koje bi objasnile ovu homogenost u kažnjavanju u predmetima koji uključuju oružje koje predstavlja tako različite stepene rizika.

Zanimljivo je da su za sprečavanje takve nedoslednosti u kažnjavanju u predmetima posedovanja oružja druge jurisdikcije ustanovile posebna krivična dela ili kategorije na osnovu vrste oružja.

Na primer, u Ujedinjenom Kraljevstvu Kazneno veće pravi razliku između „vatrenog oružja“ i „noževa i napadačkog oružja“. Za prvo oružje, ovo veće iznosi smernice za izricanje kazne za slučajeve posedovanja vatrenog oružja bez potvrde. Ovim se utvrđuje početna krivična odgovornost na osnovu vrste vatrenog oružja, odnosno tip 1 (vatreno oružje ili sačmarice koje su skraćene odnosno prepravljene, u smislu člana 4(4) Zakona o vatrenom oružju iz 1968. godine), tip 2 (svo drugo vatreno oružje ili sačmarice i/ili municija) i tip 3 (vrlo mala količina municije). Ovo se razlikuje od sistema za izračunavanje kazne u slučaju noževa i napadačkog oružja.

Osim toga, u Francuskoj su Kodeksom unutrašnje bezbednosti utvrđene četiri različite kategorije vatrenog oružja, tip A (ratni materijal i oružje), tip B (pištolji, puške, poluautomatske puške), tip C (lovačke puške) i tip D (hladno oružje, biber sprej, replike). Protivzakonito posedovanje oružja kažnjava se prema kategoriji kojoj oružje pripada: za tip A i tip B (pet godina zatvora i novčana kazna od 75 000 evra prema članu 222-52 Krivičnog zakonika iz 2016. godine); za tip C (dve godine zatvora i novčana kazna od 30 000 evra prema članu L317-4-1 Kodeksa unutrašnje bezbednosti iz 2019. godine); za tip D (jedna godina zatvora i novčana kazna od 15 000 evra prema članu L317-8 Kodeksa unutrašnje bezbednosti iz 2019. godine).

Ukratko, oružje je klasifikovano u kategorije ili tipove na osnovu prirode oružja i stepena rizika koje ono predstavlja. Shodno tome, odgovarajuća kazna uzima u obzir posebne okolnosti u vezi sa vrstom oružja korišćenog u krivičnom delu.

5. Zaključak

OEBS je ranije izrazio zabrinutost u pogledu prakse izricanja kazni na Kosovu, a nedavno praćenje pokazuje da i dalje postoje problemi kod izricanja kazni u predmetima neovlašćenog posedovanja oružja (član 366(1) KZK).

U Smernicama za kaznenu politiku iz 2018. godine predstavljene su odgovarajuće preporuke s namerom da se usklade prakse izricanja kazni, obezbedi konkretno uputstvo o izricanju kazne na osnovu ograničenja kazne predviđenog Krivičnim zakonikom i naglasi potreba za adekvatnim obrazloženjem. Ipak, u praksi, OEBS je opet uočio nekoliko slučajeva u kojima sudovi nisu izvršili pravilnu ocenu otežavajućih i olakšavajućih okolnosti i/ili nisu dali adekvatno obrazložene odluke. Praksu izricanja kazni dodatno komplikuje to što se ne pravi razlika u krivičnom delu (i odgovarajućoj kazni) na osnovu vrste oružja i stepena štete koju ono predstavlja, što je rezultiralo jasnom nedoslednošću u kažnjavanju u sudovima na Kosovu.

6. Preporuke

Uzimajući u obzir navedene nalaze, OEBS predlaže sledeće preporuke za povećanje standarda i doslednosti u kažnjavanju u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja na Kosovu:

Kosovskoj akademiji pravde:

- Razmotriti organizovanje prilagođene obuke za sudije i tužioce o pravnom obrazloženju i pisanju, posebno u vezi sa ocenom olakšavajućih i otežavajućih okolnosti u izricanju kazni za krivična dela povezana sa oružjem.

Sudskom savetu Kosova:

- Razmotriti osnivanje foruma za diskusiju između sudija osnovnih sudova, Apelacionog suda i Vrhovnog suda radi promovisanja objedinjavanja odluka po predmetima, koje bi mogle biti vodič nižim sudovima.

Sudijama na Kosovu:

- Individualizovati ocenu otežavajućih i/ili olakšavajućih faktora u datom predmetu, sa posebnom osvrtom na odgovarajuće okolnosti koje su specifične za krivična dela povezana sa oružjem.
- Dati pravilno i detaljno obrazloženje u vezi sa određivanjem kazne, koje obuhvata sve relevantne informacije predložene u Smernicama za kaznenu politiku iz 2018. godine

Vrhovnom sudu Kosova:

- Razmotriti dopunu Smernica za kaznenu politiku iz 2018. godine u pogledu krivičnih dela koja se kažnjavaju novčanim kaznama. Za kažnjavanje u predmetima protivzakonitog posedovanja oružja, dati dodatna pojašnjenja o razlikovanju kazni u zavisnosti od vrste oružja i stepena rizika.

Ministarstvu pravde:

- Razmotriti donošenje zakonskih promena (npr. izmena krivičnog zakonika) kako bi se obezbedile drugačije i konkretnije kazne za različite vrste oružja – zasnivajući kaznu na opasnosti koju predstavlja određeno oružje.

